

De maatschappelijk tender en meer:

handelingsperspectieven voor een gemeente in de energietransitie

19 mei 2021

Werksessie RES Achterhoek “Lokaal Eigendom”

mr. Jan Albert Timmerman

Onderdelen

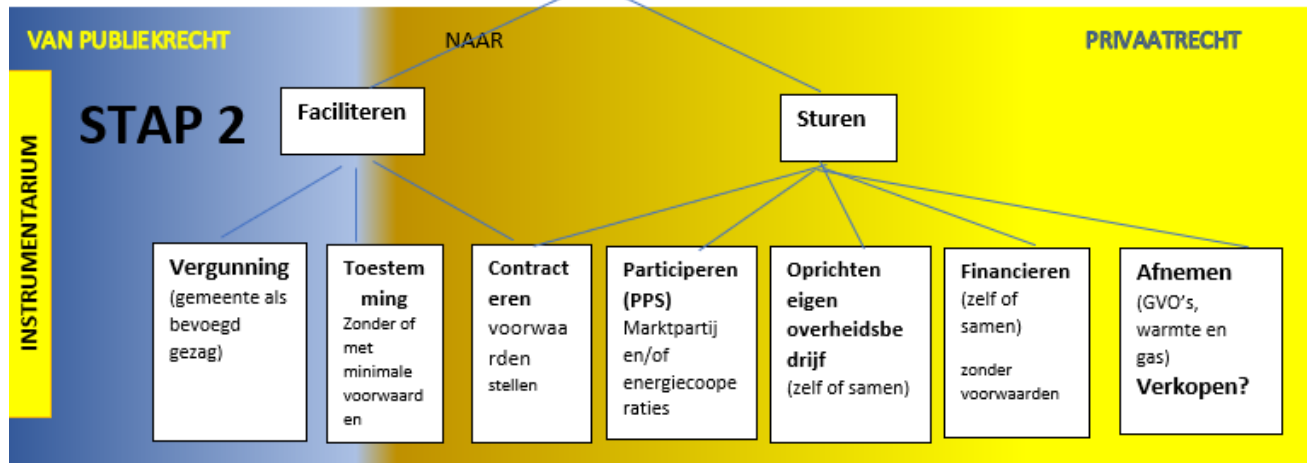
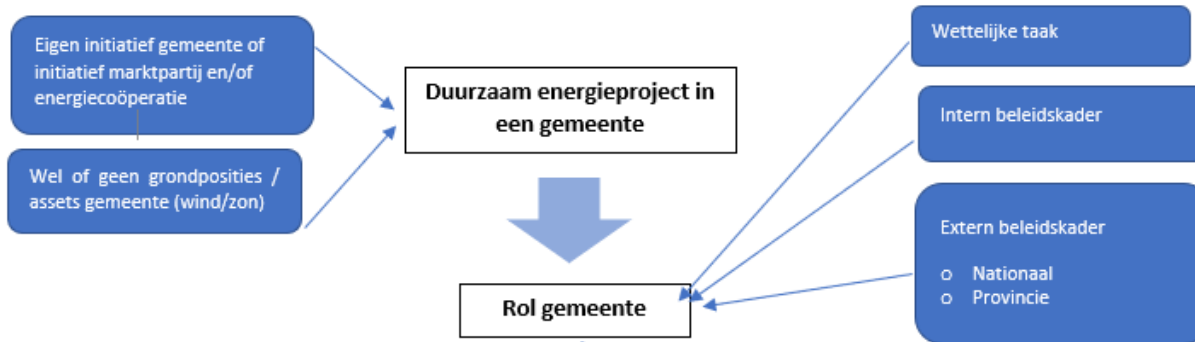
1. De gemeente in de energietransitie; welk perspectief heeft zij?
2. De maatschappelijke tender; uitwerking van dit perspectief in een aantal stappen
3. Een nieuw perspectief? De energiegemeenschap

1. Perspectief in de energietransitie

GEMEENTE IN DE ENERGIETRANSITIE

STAP 1

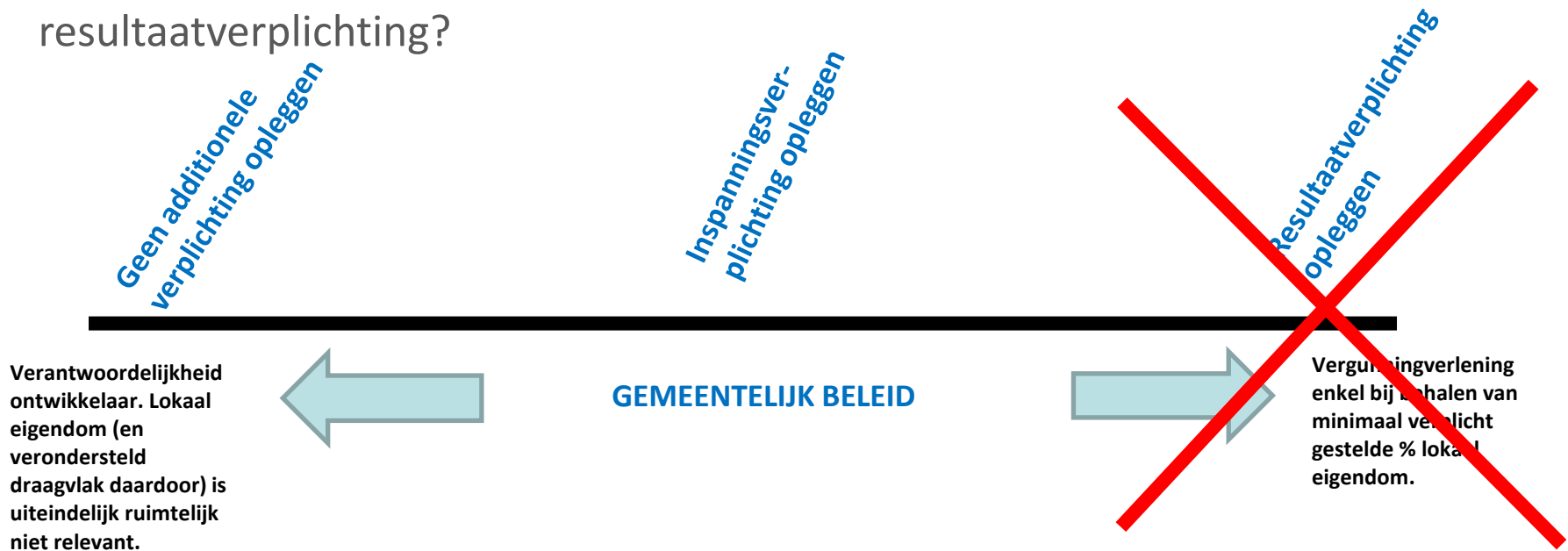
Maatschappelijke tender!

Onderdelen

1. De gemeente in de energietransitie; welk perspectief heeft zij?
2. De maatschappelijke tender; uitwerking van dit perspectief in een aantal stappen
3. Een nieuw perspectief? De energiegemeenschap

Maatschappelijk tender; waarom?

Streven naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (bewoners en bedrijven) een inspanningsverplichting of een resultaatverplichting?

- Literatuur duidt dat het opleggen lokaal eigendom als resultaatverplichting vanuit systematiek wet / RO / taken gemeente lastig is (detournement de pouvoir, legaliteitsbeginsel, etc.)
- Raad van State heeft zich er nog niet over uitgelaten
- Dat laatste geeft sommige gemeenten de ruimte om (tot die tijd) lokaal eigendom wel af te dwingen, maar tegen welke kosten en risico's?

De Stappen (1)

1. Programma Sociale Innovatie Energietransitie, eind 2020 “Handreiking Beleidskader Hernieuwbaar op Land”

- Hoe kan maatschappelijke meerwaarde en participatie (lokaal eigendom) - gegeven het bestaande (veelal juridische) kader - zo optimaal mogelijk een plek krijgen bij de ontwikkeling van zon en windparken
- Handelingsperspectief voor gemeenten
- Voorkeursroute: maatschappelijke tender!
- Gebruik schaarse publieke rechten als hefboom en tender als verdelingsmechanisme, waarbij **mate van lokaal eigendom** selectiecriteria is tussen ontwikkelaars/plannen die ruimtelijk voldoen. Immers, lokaal eigendom is (mijns inziens) ruimtelijk niet relevant en kan niet afgedwongen worden.

Schaarse publieke rechten (1)

Maatschappelijk tender is gebaseerd op basis van het feit dat als publieke rechten (waaronder planologische medewerking) schaars zijn (meer vraag dan aanbod), de verdeling daarvan aan eisen moet voldoen.

Speelautomatenhal Vlaardingen (ABRvS, 2-11-2016)

- In het Nederlands recht geldt een rechtsnorm die ertoe strekt dat bij de verdeling van **schaarse vergunningen** door het bestuur op enigerlei wijze aan (potentiële) gegadigden ruimte moet worden geboden om naar de beschikbare vergunning(en) mee te dingen.
- Op het moment dat er ruimte ontstaat een vergunning te verlenen, moeten andere ondernemers in beginsel de mogelijkheid worden geboden mee te dingen naar de schaarse vergunning.
- Deze rechtsnorm is gebaseerd op het gelijkheidsbeginsel dat in deze context strekt tot het bieden van gelijke kansen.

Schaarse publieke rechten (2)

- Om gelijke kansen te realiseren moet het bestuur een passende mate van openbaarheid verzekeren met betrekking tot:
 - de beschikbaarheid van de schaarse vergunning,
 - de verdelingsprocedure,
 - het aanvraagtijdvak en
 - de toe te passen criteria.
- Het bestuur moet hierover tijdig voorafgaand aan de start van de aanvraagprocedure duidelijkheid scheppen, door informatie over deze aspecten bekend te maken via een zodanig medium dat potentiële gegadigden daarvan kennis kunnen nemen.
- Een maatschappelijke tender is niet een Europese aanbesteding.

Voorbeelden te over

- St. Michielsgestel
- 's-Hertogenbosch
- Boxtel
- Druten
- Beuningen

Visie energielandschap

Selectieleidraad zonnevelden

1^e tranche 100 hectare

30 november 2020

De Stappen (2)

2. Gelders Energieakkoord,
Energie Samen Gelderland en
Klimaatverbond, april 2021

“De Maatschappelijke Tender
als instrument voor de
borging van lokaal eigendom
bij de (grootschalige)
elektriciteitsproductie op
basis van wind en zonne-
energie”

- Voorkeursroute verder uitgewerkt in (7) concrete stappen
- Toekomstige Omgevingswet maakt mijns inziens eea niet anders

1 CONCEPT UITGANGSPUNTENNOTITIE

2 MARKTCONSULTATIE

3 VOORBEREIDEN OVEREENKOMST

4 DEFINITIEF BESLUIT UITGANGSPUNTENNOTITIE

5 SELECTIE VANUIT RUIMTELIJK KADER

6 SELECTIE VANUIT MAATSCHAPPELIJK KADER

7 GUNNING

De (concept) uitgangspuntennotitie

- Uitgangspunten sturen het resultaat
- Gemeente stelt op in overleg met meest betrokken en relevante partijen uit de samenleving.
- Wat houden de eisen in?
 - O.a.: transparant en ruimtelijk inzichtelijk; in tranches; betekenis van “schaarste”
- Langs welke processtappen vindt de selectie plaats?
 - O.a.: per tranche selectie van ontwikkelaars op basis van kwaliteiten en eerste plan van aanpak om aan eisen te voldoen op divers gebied

Marktconsultatie

- Zowel ontwikkelaars, grondeigenaren als burger-/ondernemersinitiatieven worden bevroegd op wat zij wenselijk vinden
- Bijvoorbeeld door reactie te vragen op de concept-uitgangspuntennotitie
- Informatieavonden voor bijv direct omwonenden, vertegenwoordiging van het lokale eigendom, ontwikkelaars met grondposities of grondeigenaren (die nog niet met ontwikkelaar samenwerken).
- Gemeente kan eisen stellen aan initiatieven en beleid met daarin de ontwikkelstrategie ('uitnodigingsplanologie'). Bepalend voor financiële participatie, omgevingsfonds en gesocialiseerd grondbeleid

Vorbereiding Overeenkomst (Green Deal)

- Ruim voordat publiekrechtelijke ruimte wordt vergeven is dit de afspraak met alle stakeholders over de uitgangspunten voor de ontwikkeling van 'Hernieuwbare energie op Land'
- Waarom: om eventueel in later stadium privaatrechtelijk te kunnen afdwingen wat niet kan via het publiekrechtelijk spoor.

PAS OP! Net als in het publiekrecht moet de gemeente zich houden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (artikel 3:14 BW). De inzet van het privaatrecht is niet onbeperkt mogelijk. Het gebruik ervan kan vooral beperkt zijn wanneer de gemeente via het privaatrecht bepaalde doelen wil dienen of bereiken terwijl de gemeente daarvoor ook over publiekrechtelijke bevoegdheden beschikt. Voor het antwoord op de vraag of de gemeente de privaatrechtelijke weg kan bewandelen, zijn de doorkruisingsleer en misbruik van bevoegdheid van groot belang.

Definitief besluit over uitgangspuntennotitie

- Gemeenteraad neemt kennis van marktconsultatie en besluit definitief over de uitgangspuntennotitie
- Hierna start de feitelijke procedure
- Het finale gemeentelijke beleid 'Hernieuwbare Energie op Land' is dan vastgesteld.

Selectie op basis van ruimtelijke criteria

- Gemeente nodigt potentiële ontwikkelaars uit een Plan van Aanpak te maken. Basis = de uitgangspuntennotitie.
- Formeel is het Plan van Aanpak een principeverzoek dat kan leiden tot een vergunning.(??)
- Op basis hiervan selecteert de gemeente de partijen die op basis van ruimtelijk relevante voorwaarden, in aanmerking komen voor een eventuele vergunning

Selectie op maatschappelijke criteria

- Als meerdere ontwikkelaars (of consortia) in aanmerking komen voor de ontwikkeling van zonnevelden en/of windenergie in de beschikbare, opengestelde tranche, ontstaat schaarste
- De gemeente kan in dat geval aanvullende, maatschappelijke criteria gebruiken (transparant, puntensysteem) voor het definitieve gunningsproces.

Onderdelen

1. De gemeente in de energietransitie; welk perspectief heeft zij?
2. De maatschappelijke tender; uitwerking van dit perspectief in een aantal stappen
3. Een nieuw perspectief? De energiegemeenschap

De Energiegemeenschap (1)

- ‘Energiegemeenschap voor burgers’ en ‘hernieuwbare energiegemeenschap’ zijn concepten uit EU-richtlijnen.
- Gericht om ‘prosumenten’ meer rechten en kansen te geven op de energiemarkt.
- Een energiegemeenschap kan en moet alle rollen krijgen inzake de energiemarkt die er nu ook zijn. Dus levering, distributie, transport, opslag, opwek, noem maar op.
- Verplicht om te zetten in NL wetgeving.
- De Rijksoverheid zal wel keuzes maken en netbeheer lijkt een activiteit te zijn die aan de huidige netbeheerders blijft voorbehouden.

Energiewet (consultatieversie)

Definitie

Energiegemeenschap : **rechtspersoon** die ten behoeve van haar **leden of aandeelhouders** activiteiten op **de energiemarkt** verricht en als **hoofddoel** heeft het **bieden van milieuvoordelen of economische of sociale voordelen** aan haar leden of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en **niet het maken van winst**

Energiewet (consultatieversie)

Artikel 2.1.5 voorwaarden energiegemeenschap

1. Een energiegemeenschap borgt in haar statuten ten minste dat:
 - a. de participatie in de energiegemeenschap open en vrijwillig is;
 - b. de leden of aandeelhouders het recht hebben de energiegemeenschap te verlaten, en
 - c. de feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap is gelegen bij leden of aandeelhouders **die natuurlijke personen, kleine ondernemingen of lokale autoriteiten** zijn.
2. Een energiegemeenschap die **hernieuwbare energieprojecten** ontwikkelt, kan
 - a. in aanvulling op het eerste lid, in de statuten borgen **dat de leden of aandeelhouders van de energiegemeenschap enkel natuurlijke personen, lokale autoriteiten of kleine ondernemingen of middelgrote ondernemingen** zijn, en
 - b. in afwijking van het eerste lid, onderdeel c, **de feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap bij die leden of aandeelhouders van de rechtspersoon ligt, die in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd.**

Wat is jouw handelings- perspectief?

Jan Albert Timmerman

RenewabLAW

M: +31 (0)6 15 05 36 45

E: j.a.timmerman@renewablawnl

W: www.renewablawnl